

ÖZ

Yazar: Zarina Kulbarakova
Üniversite: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Anabilim Dalı: Türkoloji, Edebiyat Anabilim Dalı
Tezin Niteliği: Yüksek Lisans Tezi
Mezuniyet Tarihi: 27/05/2011
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Raisa Kızırbayeva

‘MANAS’ VE ‘ER TÖŞTÜK’ DESTANLARINDAKİ OLUMSUZ KARAKTERLERİN YERİ VE TASVİRİ ÖZELLİKLERİ.

Tezin önemli araştırma noktası olarak ‘Er Töştük’ ve ‘Manas’ destanındaki olumsuz karakterler seçildi. Genelde, bu karakterlere ait ve onların tasviri huyunu gösteren metinler üzerinde inceleme yapıldı. İnceleme iki bölümden oluşmaktadır.

Giriş

Birinci Bölüm

1. ‘Er Töştük’ destanındaki olumsuz karakterler ve onların tasnifi
2. Olumsuz karakterler’in tasviri özellikleri
(Edebi söz sanatıyla analiz etmek)

İkinci Bölüm

1. ‘Manas’ ve ‘Er Töştük’ destanlarındaki olumsuz karakterler (‘Manas’ ve ‘Er Töştük’ destanlarındaki olumsuz karakterler karşılaştırılarak onların tasviri huyunun benzerlikleri ve farklılıklarının belirlenmesi.)
2. Olumsuz Karakterlerin Destanlardaki Yeri

Birinci bölümün ilk paragrafında ‘Er Töştük’ destanındaki olumsuz karakterlerin fonksiyonu ve tasviri özelliklerini tespit ederken olay örgüsünü göz ardı etmek mümkün değildir. Kahramanların huyu, tipi ve olduğu karakterler yer aldığı olaylar dizisine bağlıdır. Karakterlerin tam oturmuş olduğu yeri belirlemek için de destanın metnine ve ordaki olaylara

bakmak gerekir. Olayların düzenlenişi, sıralanışı, olay akışı olay örgüsüyle ilgilidir, o yüzden karakterlerin incelenmesinde bu büyük bir önem taşımaktadır. Kahramanların katıldığı olayların akışıyla edebi karakterlerin belirgin özelliklerini görmek mümkündür. Bundan dolayı destanın epik sistemini kuran olaylara ve kahramanlara paralel bir şekilde bakmak gerekir.

Bu paragraf altında olaylar anlatıldı ve oradaki olumsuz karakterler olarak: Aysalkın, Elaman, Kökdöö, Karadöö, Yedi Başlı Cadı ve onun oğlu Karadöö, Tek Gözlü Dev, Çoyunkulak seçildi. Onların üzerine kısa bir anlatım yapılarak genetik biçiminin çıkışı, edebi olarak karakterlerin oluşması sorunları çözümlenerek araştırma yapıldı. Başka kaynaklardan faydalanılarak bilim adamlarının düşünceleri de yazıldı. Bundan sonra olumsuz kahramanların tasnifi yapıldı. Edebi araçlara göre karakterlerin tasnifi şöyledir. 1) Tasfiri ve mitolojik özelliklerine göre realist ve arkaik olarak bölünmektedir. 2) Kahramanın ismi yarattığı karaktere denk gelip gelmediğine göre metafor ve sembol karakter olarak bölünmektedir. Bugüne kadar ‘Er Töştük’ destanındaki olumsuz karakterler tam olarak tasnif edilmemiştir. Bu yönden olumsuz kahramanlar tasnif edilerek fonksiyonu, rolü ve yarattığı karakterlerin mekanı tespit edildi.

İkinci paragrafta ‘Olumsuz karakterlerin tasviri özellikleri’ adlı başlık altında olumsuz kahramanlar incelendi. Onların tasvir ettiği parçalar metinden ayırt edilerek edebi araçlarla (metafor, mecaz-ı mürsel, litotes, karşılaştırma) analiz edildi. Destanın epik bir şiirsel düzenini genel olarak belirlemek için alıntı parçalar üzerinde aliterasyon, tekrar, kafiye ve redif göz önüne alınarak inceleme yapıldı. Kahramanların karakterlerini açıklarken çok faydalı olan aletler giyim-kuşamlar ve atlar da kısa bir şekilde anlatılarak incelendi. Bundan başka (caлтыу поэтикалык формула) olumsuz kahramanların geleneksel şiir formülü (stereotipler) ile inceleme yapıldı. şiir formülünün olup olmadığı veya S. Karalayev’in kendi eklediği formüll olduğu kesin değildir, bunun için G. T. Jamgırçiyeva’nın tasnifi analizde kullanılmak üzere seçilmiştir.

İkinci Bölümün birinci paragrafında ‘Er Töştük’ destanında incelenen olumsuz kahramanlara benzer kahramanlar ‘Manas’ destanından bulunarak karşılaştırıldı. Onlar: Aysalkın ile Saykal, Elaman ile Cakıp, Kökdöö ile Esenkan, Karadöö ile Coloy, Tek Gözlü Dev ile Malgun ve Madı devler, Çoyunkulak ile Gözkaman. Bu kahramanların benzerlikleri ve farklılıkları belirtildi. Bununla birlikte karakterlerin genetik çıkışı ve tipi de incelendi. ‘Manas’ destanındaki olumsuz karakterler de edebi analize alındı. Bundan dolayı iki tarafı birbirinden ayıran özelliklere bakıldı. Karakterlerin ne gibi derecede özellikleri taşıdığı açıklandı. Benzer motiflerin karşılaşması durumunda onlara açıklama yapıldı.

Önceden araştırıp incelediğimiz olumsuz karakterlerin destanlarda aldığı yer sonuç olarak ikinci paragrafta yazıldı. Yani, ‘Er Töştük’ destanından ‘Manas’ destanına olumsuz

kahramanların evölüsyon yoluyla geçtiği ve yer aldığı anlatıldı. ‘Er Töştük’destanındaki kahramanlar efsanevi ve olağanüstü bir güce sahip olsalar da Manas’ta bu kahramanların tıpkı karakterleri saklanmış ve daha sonra normal bir kahraman - insana ait olumsuz huyu almışlardı. Bunların ortasında genetik bir bağlantının olduğu yazıldı. Olaylar - evölüsyonunda Kırgız milletin inancıları yaşam sürdürerek geldiğini bu bağlantılar göstermektedir.

Yüksek Lisans Tezimizin konusunun ne kadar aktüel olduğunu ve ne derece önem taşıdığını sonuç kısmında anlattık. Bundan sonra karşılaştırdığımız olumsuz karakterleri kısa bir şekilde her bir satır başı alarak sonuçlandırdık. Bu kahramanların karakterleri ilerlemiş olsa da karakterlerle eski bir mitolojik inancılarının ve bakış açısının günümüze kadar karakterlerle eski bir mitolojik inancılarının ve bakış açısının günümüze kadar devam ettiğini görmekteyiz.

АБСТРАКТ

Подготовила:	Зарина Кулбаракова
Университет:	Кыргызско-Турецкий Университет Манас
Специальность:	Отдел. Тюркологии, по специальности Литература
Уровень научного труда:	Магистерская диссертация
Дата окончания:	27/05/2011
Научный руководитель:	Проф. Док. Раиса Кыдырбаева

Место и значение однотипных отрицательных персонажей в художественной системе эпоса «Эр Тёшпюк» и эпоса «Манас»

Работа над художественными текстами эпосов «Эр Тёшпюк» и «Манаса» по варианту С. Каралаева составляет содержание магистерской диссертации которая состоит из следующих разделов:

Вступительное слово

I. Глава

1. Типы отрицательных образов в художественной системе эпоса «Эр Тёшпюк»
2. Художественно эстетические особенности изображения отрицательных образов (анализ художественно-изобразительных троп)

II. Глава

1. Сопоставление отрицательных образов в эпосах «Эр Тёшпюк» и «Манас» (художественные сходства и особенности)
2. Место и значение отрицательных образов в художественном составе эпосов

В первой главе сказания «Эр Тёшпюк» в определении художественных особенностей, роли и функций отрицательных образов рассматривается сюжетный состав сказания «Эр Тёшпюк», где раскрываются характеры действующих персонажей и формируется сюжетная композиция. Составляющее содержание эпических сюжетов-эпизодов и исследование отрицательных образов рассматривается в главе одновременно.

В систему анализов в исследовании входят образы Айсалкын, Эламан, Кёкдө, Семиголовая ведьма и её сын Карадө, Одноглазый великан, Чоюнкулук. Все названные образы отрицательных персонажей исследуются одновременно с последовательным движением сюжета. После рассмотрения сюжетных событий и выявления отрицательных персонажей и их имен были определены отрицательные типы мифологического и реального характера, что определяется их функциями исполняемыми в эпосе.

Образы одновременно анализируются и посредством художественных изобразительных средств метафорического и символического характера. Что позволило выявить различные типы отрицательных образов в этой же главе во втором разделе была дана характеристика каждому отрицательному персонажу и были определены специфические художественные атрибуты, описывающие героев. В раскрытии художественного изображения отрицательных героев были исследованы эпитет, гипербола и сравнение, диалог и монолог. Кроме этого была рассмотрена характерная для эпоса традиционная и поэтическая формула, было выявлено в каком состоянии и насколько часто она встречается. Особенно отмечено, как используется традиционная художественная поэтика С. Каралаева в описании отрицательных образов. Кроме этого была рассмотрена в стихотворных строках аллитерация, ритм, рифма и повторы для пояснения в целом поэтической структуры эпоса «Эр Тёшпюк».

В первом разделе второй главы где рассматриваются в сравнительном плане два эпоса «Манас» и «Эр Тёшпюк» выявляются однотипные отрицательные персонажи присутствующие в сюжете двух эпосов и особенности их характеристик. Такой сравнительный анализ позволил установить схожести и отличия в художественном составе в двух указанных эпосах, таких образов как Сайкал и Айсалкын, Жакып и Эламан, Кёкдө и Эсенкан, Карадө и Жолой, Чоюнкулук и Кёзкаман, Одноглазый великан и великаны Макел, Мадыкан. При сравнении образов (бездетность, сновидение, вечная невеста, взаимоотношение отца и сына, мотив для ответа злом на добро) было отмечено присутствие общих мотивов. Кроме этого сделана попытка определения генетико-типологических связей между двумя эпосами описании отрицательных образов. Были рассмотрены и художественные средства, отмечены насколько отличаются и сходятся отрицательные образы, в указанных эпосах, особенно в атрибутивных средствах которые позволили глубоко раскрыть отрицательные черты основных действующих героев Это было особо акцентировано при сравнении образов.

Во втором разделе второй главы подводятся итоги исследования сравнительно-сопоставительного плана отрицательных персонажей в двух эпических произведениях

«Эр Тёштюка» и «Манаса». Определяются главные роли и функции отрицательных образов эпоса дается определение однотипным традиционным изобразительным средствам, подчеркиваются сократально-мифологические связи между ними, которые выбрали в себя архаическое миропонимание кыргызского народа, получив отражении в указанных эпических произведениях. Особенно акцентируется мысль об генетических связях двух эпосов в отражении отрицательных образов, а также подчеркивается постепенная трансформация в процессе их долгого бытования.

ABSTRACT

Author: Zarina Kulbarakova
University: Kyrgyz-Turkish Manas University
Department: Turkoloji, Speciality of Literature
The level of scientific work: Master's dissertation
Graduated date: 27/05/2011

“THE FEATURE DESCRIPTIONS AND PLACE OF NEGATIVE CHARACTERS IN THE EPICS “MANAS”AND “ER TOSHTUK”

Mainly, this thesis was worked on the texts of “Manas” and “Er Toshtuk” by variant of S. Karalaev. This work includes such chapters and it formed all contents of this master's dissertation.

Introduction

I. Chapter

1. Negative Characters and their division in the epic “Er Toshtuk”
2. Artistic Aesthetic Features of the Negative Characters (analyzing by literary means of speech)

II. Chapter

1. Comparison of Negative Characters in the epic “Manas” with Negative Characters in the epic “Er Toshtuk” (similarities and differences among characters)
2. The Describing Features and Place of the Negative Characters in both epics.

Conclusion

It wasn't impossible not to tell about the plot while determining the function, role and artistic features of the negative characters of the epic “Er Toshtuk” in the first chapter. Because character of images arises in its milieu and in the composite plot. To definite the place of the

negative characters, we should study stories. It is impossible to analyze characters separately. Their artistic feature, place and division began with studying the stories. The characters of the hero who has magical strength, can be seen according to the type of the stories. That's why, the epic stories consisting the system of epic plot and characters should be studied at the same level. After describing the stories, the negative characters such as: Aysalkyn, Eleman, Kokdoo, a Witch with seven heads and her sons Karadoo(giant), a single eyed Doo(giant), Choyunkulak giant were selected and were characterized briefly together with the opinions of the scholars. Together with these definitions the place of the negative characters were determined. The characters were separated after interpretation the meaning of their names, background of the negative characters and all the stories.

According to their descriptions, the stories are divided into realistic and archaic, and their function and role are defined. Besides, the characters are divided into metaphoric and symbolic. Conformity with these divisions, the negative characters were analyzed. In the second part of the first chapter, each of the negative characters were characterized and the attribute describing the characters were determined. Thereafter, the descriptions showing image of the characters and the feature means describing their nature were analyzed. Epithet, hyperbola, comparison, dialogue and monologue were studied while defining the feature of description of the negative characters. In addition, traditional poetic formula was analyzed when studying its level of colliding. Especially, usage of traditional poetic formula in description of the negative characters was detected.

In the first part of the second chapter the negative characters similar to the negative characters of epic "Er Toshtuk" were selected from the epic "Manas". They were compared in accordance with the feature of describing the negative characters, their function, their role and their figurativeness. With these comparison, the similarity and differences in the image of the characters were studied. These characters are following: Aysalkin and Saykal, Eleman and Jakyp, Kokdoo and Esenkan, Karadoo and Joloy, Choyunkulak and Kozkaman, a single eyed Witch, Makel and Madikan doo (giant) etc.

In comparison of the characters there were the mutual motifs (childlessness, dreaming, fiancée for another world after dying, relationship of father and son, motif showing good work for bad work). In addition, we tried to determine genetic and typical ties. Feature means of the negative characters in the epic Manas were analyzed while studying difference of the description of the negative characters of the epic "Er Toshtuk" from them. The importance of the characters, attributes showing a bad temper of the negative characters and their hostility were told. They were underlined while comparing them.

The second part of the second chapter was written as conclusion “The place of the negative characters in two epics”. Comparison among the negative characters studied in the epic “Er Toshtuk” and the epic “Manas” were concluded. The description of the characters and the level of interpreting the images and poetic descriptions were studied, the role and function of characters were determined. Due to the fact that the negative characters were usually mysterious mythic, their genetic ties were strong according to the scholars opinions. Besides, source of these kind of characters includes the period when the mythic view of the Kyrgyz were kept in its evolution of the plot. Their role in the plot and the level of creating a negative character were determined. These sort of negative characters’ historical genetic and typical comparisons and mutual definitions were shown.

Whether there are any new findings or not and the level of its actuality were told in the conclusion while working on this masters dissertation. The differences and similarity of the characters were determined and their genetic ties were found. The mutual motifs took place in the life of the Kyrgyzs and they were absorbed into the folklore gradually. The fact that, in spite these characters facing to the evolutionary progress they have been still living and some motifs and mythic views were kept, was written in the conclusion.